

КОВАЛЕНКО Денис Ігорович,
курсант факультету забезпечення державної безпеки, III навчальної групи, Київський інститут Національної гвардії України
ЛИТВИНСЬКА Тетяна Юрівна,
старший викладач кафедри мовної підготовки, Київський інститут Національної гвардії України

ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ В КОНТЕКСТІ ЛІНГВІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НГУ

Військова сфера історично пов'язана з міжнародним співробітництвом. Фахівці з мов, які мали знання у військовій справі, залучалися до військових кампаній. Ця практика існує й сьогодні, оскільки до складу будь-яких експедиційних сил вводяться ті ж самі військові перекладачі, хоча їх назви та функціональні обов'язки можуть відрізнятися, наприклад: військовий лінгвіст/перекладач. Потреби в ефективній комунікації багатонаціональних миротворчих сил призвели до розробки норм та стандартів єдиної робочої мови, яка отримала назву English for Military Purposes / EMP (Англійська мова для військових цілей).

Специфіку практичної діяльності військового перекладача відображено у працях І. В. Корунця [7, с. 36-51], В. Арчі [14, с. 249-255], К. Торікая [16] та ін. Теоретичним і практичним аспектам військового перекладу присвячено багато наукових праць, які знайшли своє відображення у монографіях, підручниках та посібниках. Це в першу чергу такі фахівці військового перекладу, як М. Б. Білан, Л. М. Гончарук, П. А. Матюша, Р. К. Міньяр-Белоручев, В. П. Остапенко, А. Ф. Ширяєв, (військовий переклад з/на французьку мову); Н. П. Ветлов, Г. М. Стрелковський, Л. К. Латишев, Б. А. Дзись, А. М. Філімонов (військовий переклад з/на німецьку мову); Л. Л. Нелюбін, В. В. Балабін, А. А. Дормідонтов, А. А. Васильченко, Г.О.Судзіловський, С. Я. Янчук (військовий переклад з/на англійську мову).

Виділення теорії військового перекладу з її власними завданнями, предметом

і об'єктом, методологією і методами дослідження є доведеним фактом, і доцільність її виділення вже не викликає сумніву. На цьому етапі розвиток теорії військового перекладу стимулюється інтенсифікацією залучення НГУ до заходів міжнародного військового співробітництва, відбувається накопичення теоретичного та емпіричного матеріалу з основних європейських та східних мов, систематизуються (з одночасним пошуком українських перекладних відповідників) іншомовні термінологічні бази військової галузі, закладається теоретична база такої практичної діяльності як лінгвістичне забезпечення НГУ.

На нашу глибоку впевненість, військовий переклад є основою лінгвістичного забезпечення участі НГУ у заходах міжнародного військового співробітництва, оскільки всі ці заходи потребують професійного перекладу. У свою чергу, успішне проведення таких заходів, як миротворчі й антитерористичні операції та міжнародні військові навчання, залежить від ефективної військово-термінологічної та лексикографічної роботи, високої якості військово-спеціальної мовної підготовки, компетентності в лінгводидактиці військового перекладу, а також результативної науково-дослідницької роботи у цих напрямках.

Беручи до уваги інтенсифікацію залучення НГУ у різні програми військового співробітництва, що відповідним чином збільшує попит на висококваліфікованих військових спеціалістів й заклади їх підготовки, ще й тому, що військова тематика надзвичайно стрімко розвивається. Це спричинено війною в Україні, розвитком воєнних технологій і змінами політичних курсів держав. Процес військового терміноутворення, впровадження новоутворених понять і термінів у повсякденну мову учасників воєнного процесу відбувається постійно. Вирішення цієї проблеми можливе лише після подолання мовного бар'єра та опанування штабних процедур за стандартами НАТО [7, с. 33].

Військовий переклад є одним з видів спеціального перекладу, який використовується у сфері практичної мовної діяльності. Його об'єктом роботи є різноманітні військові матеріали. Автори аргументують доцільність виділення військового перекладу як самостійної навчальної дисципліни, звертаючи увагу на

наявність специфічних особливостей усного та письмового мовлення на військові теми. Це обумовлено специфікою самої військової справи як окремої галузі знання.

Мовні особливості включають:

1. Велику кількість військових термінів у військових матеріалах, де основну роль відіграють слова військового жаргону - сленгу, що використовуються в усному мовленні військовослужбовців іноземних армій.
2. Наявність у письмовій та усній мові на військові теми ідіоматичних виразів та фразеологічних сполучень, які рідко вживаються в загальній мові.
3. У загальнолітературній мові рідко використовуються деякі стилістичні відхилення, які іноді можуть бути значними. Наприклад, у англійській мові це включає: а) широке використання еліптичних конструкцій, особливо в періодично створюваних документах, форма та зміст яких змінюються лише в певних межах (накази, зведення, донесення); б) стислість і сухість викладу матеріалу (наприклад, у статутах і бойовій документації), досягається шляхом широкого використання пасивних конструкцій і частою заміною підрядних речень абсолютними конструкціями, дієприкметниковими і дієприслівниковими зворотами; в) наявність зворотів офіційно-канцелярського стилю, переважно в інструкціях і настановах, що стосуються спільних або адміністративно-господарських питань; г) суворо регламентоване вживання дієслівних форм і зворотів мови в певних розділах бойових документів і статутів, тощо.
4. Багато скорочень, які використовуються у військовій справі, використовуються для насичення бойових документів.

Г. М. Стрелковський вніс вагомий внесок у теорію і практику військового перекладу, вважаючи, що будь-яка теорія є узагальненням результатів певної людської діяльності. Вивчення суті цього процесу створює передумови для розвитку часткової теорії, яка впливає на практику, допомагаючи знаходити раціональні шляхи вирішення проблем. Так само, як перекладацька практика призвела до виникнення своєї теорії, практика військового перекладу призвела до виникнення теорії військового перекладу. Не втрачають актуальності положення Р. К. Міньяр-

Белоручева, який стверджував, що у військовому перекладі доводиться мати справу головним чином з текстами, які насичені військовою термінологією, тому він багато в чому збігається з науково-технічним перекладом. Але він також зазначав, що у військовому перекладі доводиться мати справу з текстами інформаційнопропагандистського характеру, з діловою документацією, а також з іншими військовими матеріалами. Крім того, військовий переклад, на відміну від інших видів науково-технічного перекладу, має свої специфічні види перекладу, пов'язані з необхідністю вирішувати оперативні завдання (допит військовополоненого, радіопереговори тощо). Р. К. Міньяр-Белоручев дійшов висновку, що військовий переклад можна визначити як науковотехнічний переклад оперативного призначення. Г.О. Судзіловський був першодослідником англomовного військового сленгу [12, с. 260].

Вищезазначені дані та методологія досліджень, а також практичний досвід стали основою та стимулом для проведення дослідження в галузі перекладу військової документації.

Список використаних джерел:

1. Балабін, В. В. Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу. Київ: Логос, 2002. 314 с.
2. Балабін, В. В., Лісовський В. М., Чернишов О. О. Основи військового перекладу: (англ. мова): [підручник]; [ред. В.В. Балабіна]. Київ: Логос, 2008. 587 с.
3. Білан, М. Б. Лексико-семантичні проблеми військового перекладу. Київ: Логос, 2010. 244 с.
4. Василенко, Д. В. Розвиток словникового складу англійської мови військової сфери ХХ – початку ХХІ століття: Дисертація на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 "Германські мови". Запоріжжя. 2008. 237 с.
5. Гапонова, В. М., Яремчук, І. А., Блощинський І. Г. Військовий переклад: Навчальний посібник. Хмельницький: Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2006. 440 с.
6. Гукова, О. В. Практичний курс військово-спеціальної мовної підготовки:

навчальний посібник. Житомир: ЖВІ НАУ, 2010. 320 с.

7. Корунець, І. В. Вступ до перекладознавства: [Підручник] Вінниця: Нова Книга, 2008. 512 с.

8. Лебедєва, Т. Б. Динаміка розвитку військової лексичної підсистеми в сучасній німецькій мові: дис. канд. філол. наук: 10.02.04. Київ. 2002. 226 с.

9. Лісовський В. М. Військово-технічний переклад: (англ. мова): підручник Том 1. за ред. В. В. Балабіна. Київ: ВІКНУ, 2010. 296 с.

10. Матюша, П. А. Франкомовні та румуномовні назви військових структур в українському перекладі: дис. ... канд. наук: 10.02.16. Київ, 2008. 260 с.

11. Нікіфорова, О. Особливості перекладацького супроводження заходів міжнародного військового співробітництва. Тези доповідей "Військова освіта сьогодні та майбутнє". Наукове видання. Київ: ВІКНУ, 2010. 259 с.

12. Янчук, С. Особливості перекладацького супроводження заходів міжнародного військового співробітництва. Тези доповідей "Військова освіта сьогодні та майбутнє". Наукове видання. Київ: ВІКНУ, 2010. С. 259-260.

13. Яремко, Я. П. Формування української військової термінології: Дисертація на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.02 "Російська мова". Дрогобич: Дрогобицький держ. педагогічний ін-т ім. І. Франка, 1997. 164 с.

14. Archie, W. C. The Interpreter in Peace and War. The French Review: Vol. 22, No. 3 (Jan., 1949), pp. 249-255.

15. Joint Doctrine. Joint Force Employment. Military Operations Other Than War. J-7 Operational Plans And Interoperability Directorate, March 1997. p. 93.

16. Torikai, K. Voices of the invisible presence: diplomatic interpreters in postWorld War II Japan. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2009. 197 p.